

ŠVIETIMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO 2012 M. APŽVALGA ŽIEDINĖS SAVIVALDYBĖS

Parengė Regioninės politikos analizės skyriaus specialistai:

Darius Gudinas
el. p. darius.gudinas@smm.lt,
tel. (8 5) 219 1535

Alma Jakelienė
el. p. alma.jakeliene@smm.lt
tel. (8 5) 219 1533

Alfonsas Meškys
el. p. alfonsas.meskys@smm.lt
tel. (8 5) 219 1532

Danutė Šapalienė
el. p. danute.sapaliene@smm.lt
tel. (8 5) 219 1529

Eduardas Šembergas
el. p. eduardas.sembergas@smm.lt
tel. (8 5) 219 1530

Ramutė Zungailienė
el. p. ramute.zungailiene@smm.lt
tel. (8 5) 219 1534

Švietimo kokybės užtikrinimo būdai ir savivaldybių švietimo specialistų nuostatos

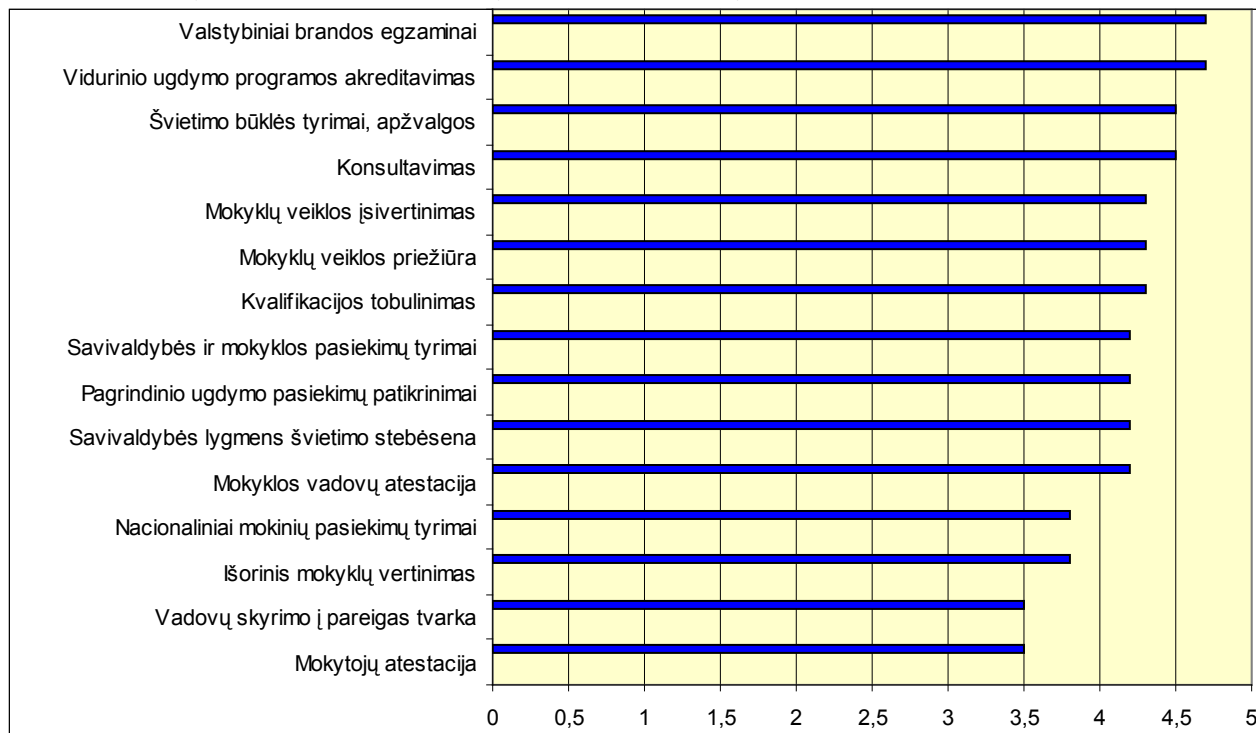
Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 37 straipsnis skelbia, kad už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas ir savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija. Švietimo kokybei gerinti atliekama švietimo stebėseną, tyrimai, mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas, mokyklų vadovų ir mokytojų atestacija, mokymosi pasiekimų vertinimas.

Remiantis Alytaus r., Kauno r., Klaipėdos r., Panevėžio r., Šiaulių r., Vilniaus r. savivaldybių (toliau – žiedinės savivaldybės) administracijų švietimo padalinių pateiktais apklausos duomenimis galima teigti, kad visos savivaldybės švietimo kokybei užtikrinti atlieka mokyklų veiklos priežiūrą, inicijuoja išorinį mokyklų veiklos vertinimą, konsultuoja mokyklas, atlieka švietimo stebėseną pagal nacionalinio ir savivaldybės lygmens švietimo stebėsenos rodiklius. Visose savivaldybėse atliekami mokinių mokymosi pasiekimų vertinimo ir savivaldybės švietimo būklės tyrimai. Kauno r. savivaldybė užsako švietimo būklės tyrimus. Vilniaus r. savivaldybė stebi vidurinio ugdymo programos mokytojų veiklą, atlieka jų apklausas.

Savivaldybių administracijų švietimo specialistai kaip reikšmingą veiklą siekiant švietimo kokybės pažymi mokyklų konsultavimą, švietimo būklės apžvalgas, mokinių pasiekimų tyrimus, mokyklų veiklos priežiūrą, mokyklų vadovų ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimą. Mažiau įtakos švietimo kokybei, specialistų nuomone, turi pedagogų atestacija, nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai. Savivaldybių administracijų švietimo specialistų nuomonė dėl to, ar mokyklų vadovų skyrimo į pareigas naujoji tvarka prisideda prie švietimo kokybės užtikrinimo, buvo įvairi: vienos savivaldybės specialistai nurodė, kad tai nesvarbu, trijų savivaldybių specialistai pareiškė, kad tai labai svarbu ar gana svarbu, dviejų savivaldybių specialistai teigė, kad tai nėra labai svarbu.

Apklausiant buvo prašoma pagal penkiabalę skalę įvertinti kai kurių veiklos sričių svarbą švietimo kokybei užtikrinti savivaldybėje. 1 pav. pateiktas visų 6 savivaldybių veiklos sričių svarbos vertinimo pagal penkiabalę skalę (1 – nesvarbu, 5 – labai svarbu) vidurkis.

1 pav. Veiklos sričių svarba (balais) švietimo kokybei užtikrinti savivaldybėse

Duomenų šaltinis: savivaldybių švietimo specialistų apklausa

Švietimo stebėseną

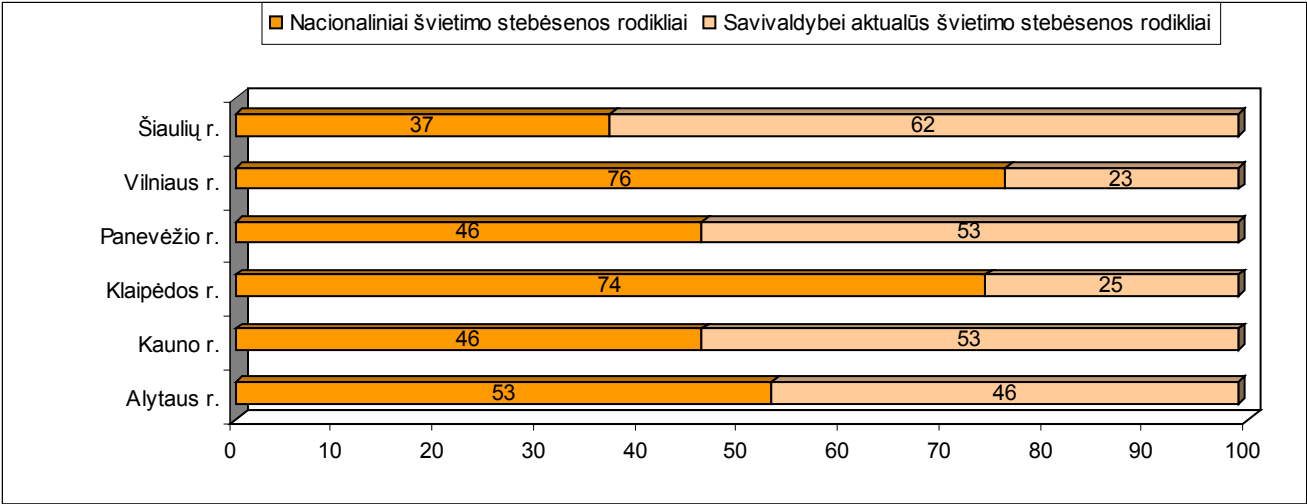
Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 2 straipsnyje švietimo stebėseną apibrėžta kaip nuolatinę švietimo būklės ir kaitos analizę, vertinimą, prognozavimą. Valstybės švietimo stebėseną pagal švietimo ir mokslo ministro patvirtintus švietimo stebėsenos rodiklius ir nustatytą tvarką atlieka Švietimo ir mokslo ministerija bei kitos švietimo ir mokslo ministro įgaliotos įstaigos, savivaldybių administracijos, mokyklos. Siekiant įvertinti švietimo stebėsenos būklę savivaldybėse, buvo analizuojami 6 žiedinių savivaldybių patvirtinti švietimo stebėsenos rodikliai ir pagal juos surinkti duomenys, paskelbti savivaldybių administracijų švietimo padalinių 2011 m. metinės veiklos ataskaitose.

Atlikta analizė parodė, kad visos aptariamios savivaldybės yra parengusios švietimo stebėsenos rodiklių sąrašus. Kauno r. savivaldybės administracija švietimo stebėsenos rodiklių sąrašus atnaušina kartą per 2–3 metus, Alytaus r., Klaipėdos r., Panevėžio r., Šiaulių r., Vilniaus r. savivaldybių administracijos – pagal strateginio planavimo laikotarpį.

Šios savivaldybės, atlikdamos švietimo stebėseną pagal nusistatytuosius rodiklius, remiasi mokyklų pateikiamais duomenimis, Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS), Nacionalinio egzaminų centro (NEC), Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros (NMVA), Statistikos departamento (STD), taip pat savivaldybės atliktų mokinių pasiekimų tyrimų duomenimis.

Švietimo stebėsenos rodiklių skaičius savivaldybėse svyruoja nuo 28 iki 43. Pažymėtina, kad į savivaldybių švietimo stebėsenos rodiklių sąrašus yra įtraukti ne tik nacionaliniai švietimo stebėsenos rodikliai, bet ir rodikliai, kurie yra aktualūs ir reikšmingi savivaldybėms pagal regiono ypatumus ir savivaldybės savitumą.

2 pav. Nacionalinių ir savivaldybių švietimo stebėsenos rodiklių dalis (proc.) savivaldybių rodiklių sąrašuose

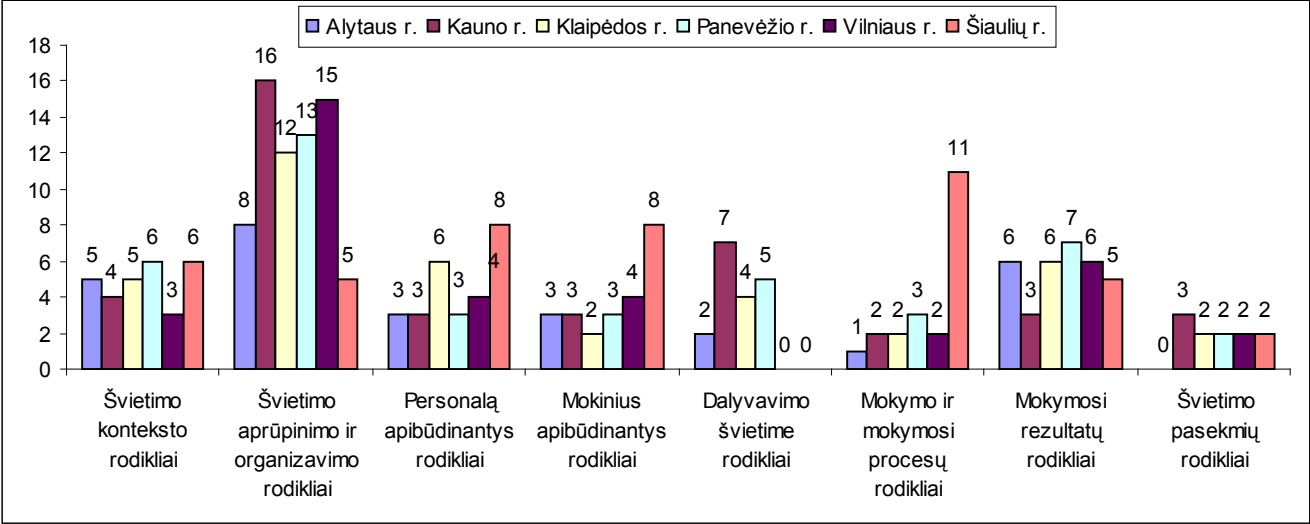

Duomenų šaltinis: savivaldybių stebėsenos rodiklių sąrašai

Iš 2 pav. matyti, kad nacionaliniais švietimo stebėsenos rodikliais daugiausiai remiasi Vilniaus r. (76 proc.), Klaipėdos r. (74 proc.) ir Alytaus r. (53 proc.) savivaldybės, o Panevėžio r., Kauno r. ir Šiaulių r. savivaldybės dažniau remiasi savo sukurtais rodikliais, kurie sudaro nuo 53 iki 62 procentų bendro rodiklių skaičiaus.

Savivaldybių švietimo stebėsenos rodikliai suskirstyti grupėmis pagal tai, kurį švietimo sistemos komponentą apibūdina: švietimo kontekstą, aprūpinimą ir organizavimą, personalą, mokinius, dalyvavimą švietime, mokymo ir mokymosi procesus, mokymosi rezultatus.

3 pav. Švietimo stebėsenos rodiklių skaičius rodiklių grupėse

Duomenų šaltinis: savivaldybių stebėsenos rodiklių sąrašai

Iš 3 pav. matyti, kad daugiausiai dėmesio savivaldybės skiria švietimo aprūpinimo ir organizavimo rodikliams, švietimo konteksto rodikliams ir mokymosi rezultatų rodikliams, mažiausiai – mokymo ir mokymosi procesų ir švietimo pasekmių rodikliams.

1 lentelė. Nacionalinių ir savivaldybių rodiklių skaičius svarbiausiose rodiklių grupėse

Savivaldybės	Švietimo konteksto rodikliai		Švietimo aprūpinimo ir organizavimo rodikliai		Mokymosi rezultatų rodikliai	
	Nacionaliniai	Savivaldybės	Nacionaliniai	Savivaldybės	Nacionaliniai	Savivaldybės
Alytaus r.	2	3	5	3	2	4
Kauno r.	1	3	12	4	0	3
Klaipėdos r.	3	2	12	0	2	4
Panevėžio r.	1	5	9	4	3	4
Vilniaus r.	1	2	13	2	3	3
Šiaulių r.	2	4	5	0	0	5

Duomenų šaltinis: savivaldybių stebėsenos rodiklių sąrašai

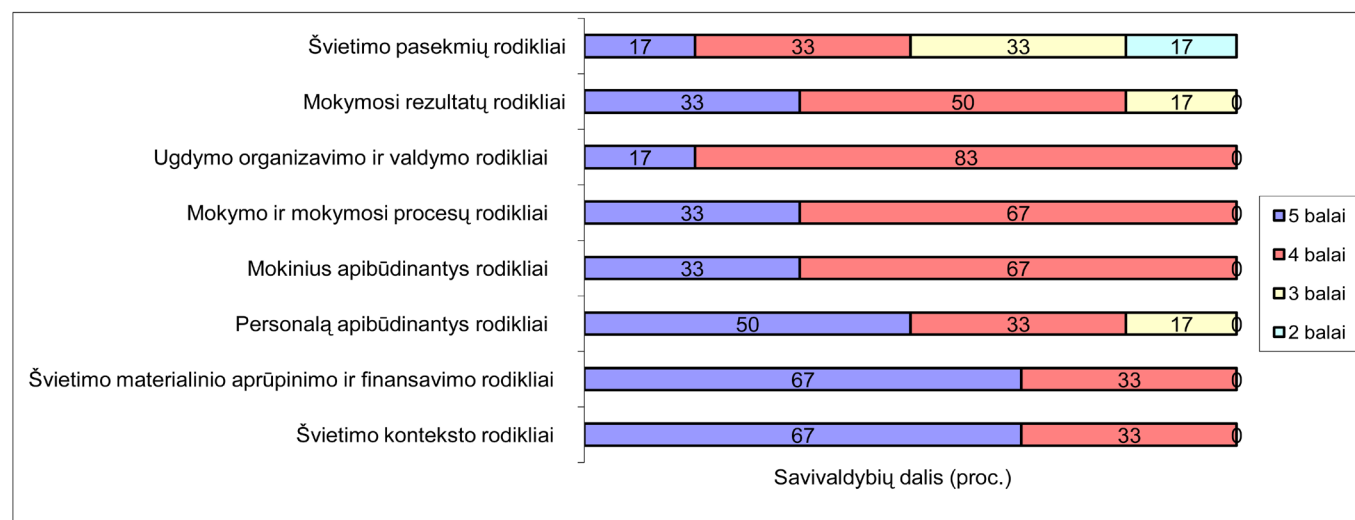
Švietimo aprūpinimo ir organizavimo rodiklių grupėje svarbesni yra nacionaliniai švietimo stebėsenos rodikliai. Daugiausiai jų Vilniaus r. savivaldybėje – 13, Kauno r. ir Klaipėdos r. savivaldybėse – po 12 rodiklių, mažiausiai – Šiaulių r. ir Alytaus r. savivaldybėse – po 5 rodiklius. Reikšmingiausi šios grupės rodikliai: *mokyklos ūkiui steigėjo skirtų lėšų suma (tūkst. Lt.), tenkanti vienam mokiniui; nemokamai maitinamų mokinių dalis (proc.); mokinių, tenkančių vienam mokytojų, skaičius; specialiąją pedagoginę ir specialiąją, psichologinę bei socialinę pedagoginę pagalbą teikiančių specialistų ir mokinių skaičiaus santykis.*

Švietimo konteksto rodiklių grupėje vyrauja savivaldybės sukurti švietimo stebėsenos rodikliai. Daugiausiai jų Panevėžio r. savivaldybėje – 5, taip pat Šiaulių r. savivaldybėje – 4 rodikliai, mažiausiai – Klaipėdos r. ir Vilniaus r. savivaldybėse – po 2 rodiklius. Reikšmingiausi šios grupės rodikliai: *pagal privalomojo ugdymo programas nesimokančių 7–16 metų vaikų dalis (proc.); mokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus pokytis; gimstamumo pokyčiai; švietimo įstaigų tinklo pokytis.*

Mokymosi rezultatų rodiklių grupėje vyrauja savivaldybės sukurti švietimo stebėsenos rodikliai, kurių daugiausiai Šiaulių r. savivaldybėje – 5, mažiausiai – Vilniaus r. ir Kauno r. savivaldybėse – po 3 rodiklius. Reikšmingiausi rodikliai: *brandos egzaminų rezultatai; pagrindinio ugdymo pasiekimų rezultatai; mokinių pažangumo rodikliai.*

Siekiant išsiaiškinti, kaip vertinami švietimo stebėsenos rodikliai pagal svarbą, savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų buvo prašoma pagal penkiabalę skalę įvertinti vartojamų stebėsenos rodiklių vertingumą renkant informaciją apie švietimo būklę (žr. 4 pav.).

4 pav. Savivaldybių dalis (proc.) pagal stebėsenos rodiklių vertinimą balais

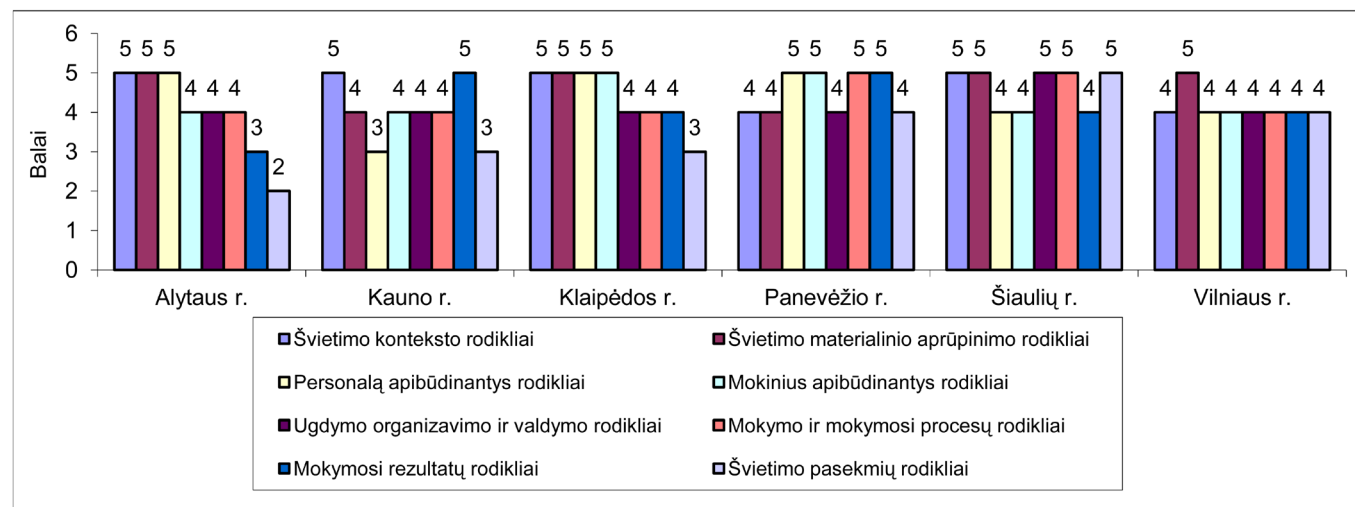

Duomenų šaltinis: savivaldybių švietimo specialistų apklausa

Iš 4 pav. matyti, kad 67 proc. savivaldybių aukščiausiu balu (5) įvertino švietimo konteksto ir švietimo materialinio aprūpinimo ir finansavimo rodiklius, 83 proc. savivaldybių 4 balais įvertino ugdymo organizavimo ir valdymo rodiklius. Prasčiausiai įvertinti švietimo pasekmių rodikliai: juos 3 balais įvertino 33 proc. savivaldybių, o 2 balais – 17 proc. savivaldybių.

Savivaldybių administracijų švietimo specialistų švietimo stebėsenos rodiklių svarbos vertinimai pagal penkiabalę skalę pateikti 5 pav. Matyti, kad Panevėžio r., Šiaulių r. ir Vilniaus r. savivaldybių specialistai visus švietimo stebėsenos rodiklius vertina 4–5 balais. Alytaus r., Kauno r. ir Klaipėdos r. švietimo specialistai žemiausiais balais (2 arba 3) vertina švietimo pasekmių rodiklius. 3 balais mokymosi rezultatų rodiklius įvertino Alytaus r., o personalą apibūdinančius rodiklius – Kauno r. savivaldybių švietimo specialistai.

5 pav. Švietimo stebėsenos rodiklių svarba balais savivaldybių švietimo specialistų vertinimu

Duomenų šaltinis: savivaldybių švietimo specialistų apklausa

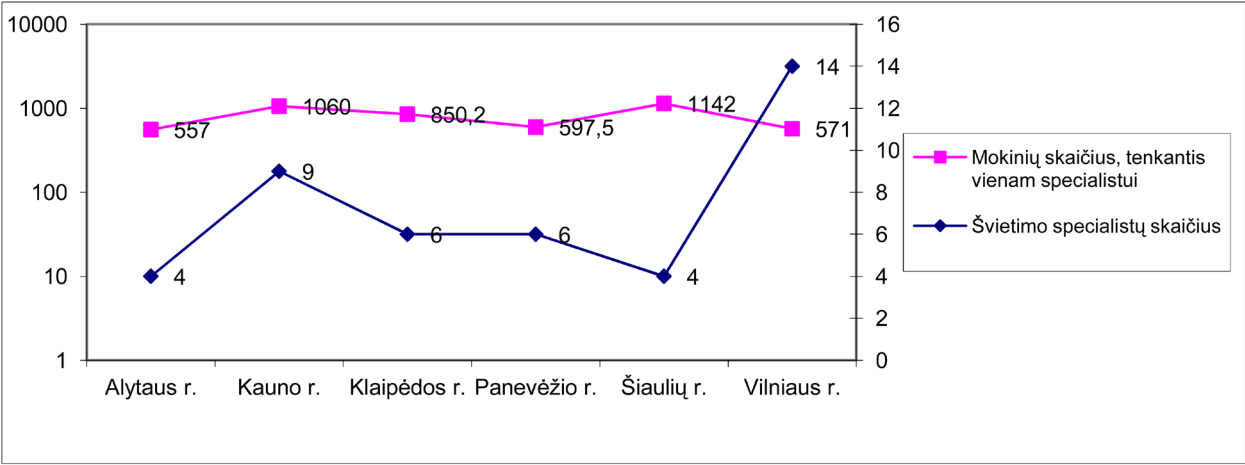
Švietimo stebėsenos rodikliais visose savivaldybėse remiamasi rengiant švietimo apžvalgas ir ataskaitas, savivaldybės tarybos sprendimų projektus, mokyklų veiklos tobulinimo rekomendacijas ir kuriant kaitos strategijas. Kauno r. savivaldybė stebėsenos rodiklių duomenimis remiasi užsakydama ir atlikdama tyrimus.

Kauno r., Šiaulių r. ir Vilniaus r. savivaldybių švietimo specialistai nemini jokių švietimo stebėsenos pagal rodiklius sunkumų. Kitos savivaldybės nurodo šiuos trūkumus: duomenų bazėse pateikiama netiksli informacija apie atestuotų ir neatestuotų pedagogų skaičių, 1–6 metų vaikų, ugdomų ikimokyklinėse ugdymo įstaigose, skaičių.

Mokyklų veiklos priežiūra

Kaip vieną iš veiksmingiausių priemonių siekiant švietimo kokybės savivaldybių švietimo specialistai nurodė mokyklų veiklos priežiūrą. Jai atlikti svarbūs žmonių ištekliai. Savivaldybių administracijų švietimo padaliniuose dirbančių švietimo specialistų skaičius labai nevienodas (žr. 6 pav.). Daugiausiai švietimo specialistų dirba Vilniaus r. savivaldybės administracijoje (14), mažiausiai (po 4) dirba Šiaulių r. ir Alytaus r. savivaldybių administracijų švietimo padaliniuose.

6 pav. Švietimo specialistų savivaldybėse skaičius ir jo santykis su mokinių skaičiumi

Duomenų šaltinis: savivaldybių švietimo specialistų apklausa

Daugiausiai mokinių vienam švietimo padalinyje dirbančiam specialistui tenka Šiaulių r. ir Kauno r. savivaldybėse, šiek tiek mažiau – Klaipėdos r. ir Panevėžio r., o mažiausiai – Alytaus r. ir Vilniaus r. savivaldybėse (žr. 6 pav.). Išanalizavus apklausos duomenis galima teigti, kad visose savivaldybėse prioritetinės švietimo padalinių funkcijos yra mokyklų veiklos priežiūra ir mokyklų konsultavimas. Savivaldybių administracijų švietimo specialistai apklausos klausimyne ir metinės veiklos ataskaitose nurodė, kad vykdydami šias funkcijas ugdymo įstaigose atliko patikras, kurių metu išanalizavo ir įvertino švietimo įstaigų veiklą, suteikė metodinę pagalbą įstaigų vadovams ugdymo planų, metinių veiklos programų, mokyklos nuostatų, strateginių planų ir kt. klausimais. Išanalizuoti ir apibendrinti įvairūs aktualūs statistiniai duomenys (vaikų gimstamumo rodikliai, vaikų skaičius, mokinių skaičius, pedagogų skaičius ir t. t.), mokyklų ugdymo proceso organizavimas, metodinė veikla, egzaminų rezultatai, mokinių vežiojimas, socialinio ugdymo programų vykdymas, ugdymo aplinka ir kt. Parengta rekomendacijų, pateikta siūlymų dėl ugdymo kokybės ir mokyklos veiklos tobulinimo. Savivaldybių administracijų švietimo specialistai mokyklų veiklos priežiūrą atlieka įvairiomis formomis (žr. 2 lentelę).

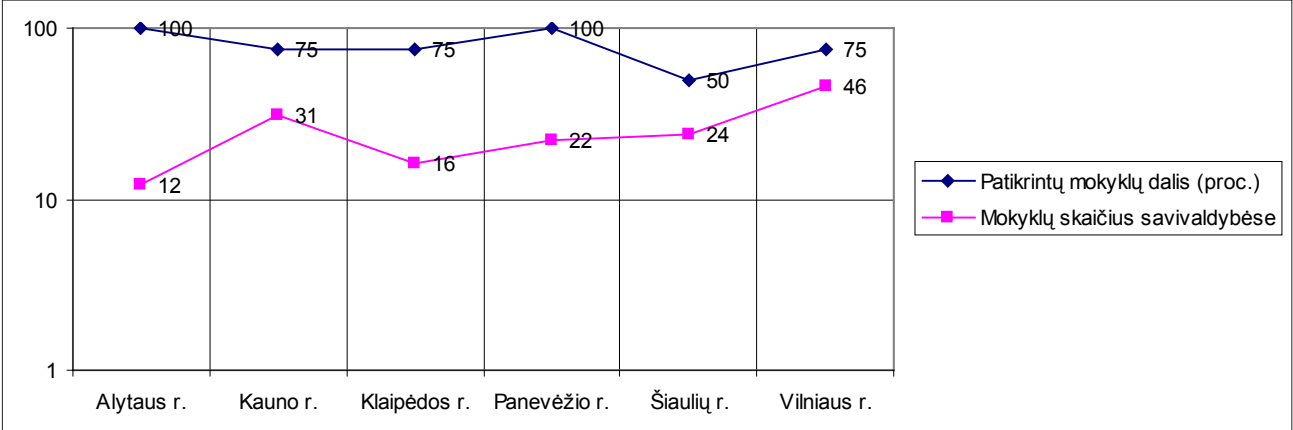
2 lentelė. Savivaldybėse atliekamos mokyklų veiklos priežiūros formos

Priežiūros formos	Alytaus r.	Kauno r.	Klaipėdos r.	Panevėžio r.	Šiaulių r.	Vilniaus r.
Planiniai visapusiški patikrinimai						*
Planiniai teminiai patikrinimai	*	*	*	*	*	*
Neplaniniai visapusiški patikrinimai		*				
Neplaniniai teminiai patikrinimai	*	*	*	*	*	*
Mokyklų konsultavimas	*	*	*	*	*	*
Kitos formos			*		*	

Duomenų šaltinis: savivaldybių švietimo specialistų apklausa

Priežiūrą kaip planinius ir neplaninius teminius patikrinimus, mokyklų konsultavimą atlieka visos savivaldybės, o kitas priežiūros formas (planiniai ir neplaniniai visapusiški patikrinimai) taiko 2 savivaldybės. Svarbūs ir aktualūs švietimo klausimai aptariami ir sprendžiami, metodinė pagalba teikiama konsultuojant mokyklų vadovus savivaldybės įstaigų vadovų pasitarimuose. Mokytojai, pagalbos specialistai konsultuojami praktiniuose vertingos patirties sklaidos, metodiniuose seminaruose. Savivaldybėse bendrojo ugdymo mokinių skaičius svyruoja nuo 12 iki 46, todėl ir mokyklų veiklos priežiūros apimtis skirtinga. Per metus švietimo padalinių švietimo specialistai, vykdydami sistemingą mokyklų veiklos priežiūrą, patikrina nuo 50 iki 100 proc. savivaldybių mokyklų (žr. 7 pav.). Šiaulių r. savivaldybė kai kurias mokyklas patikrina po 2 kartus per metus.

7 pav. Mokyklų veiklos priežiūros apimtis (proc.) per metus savivaldybėse

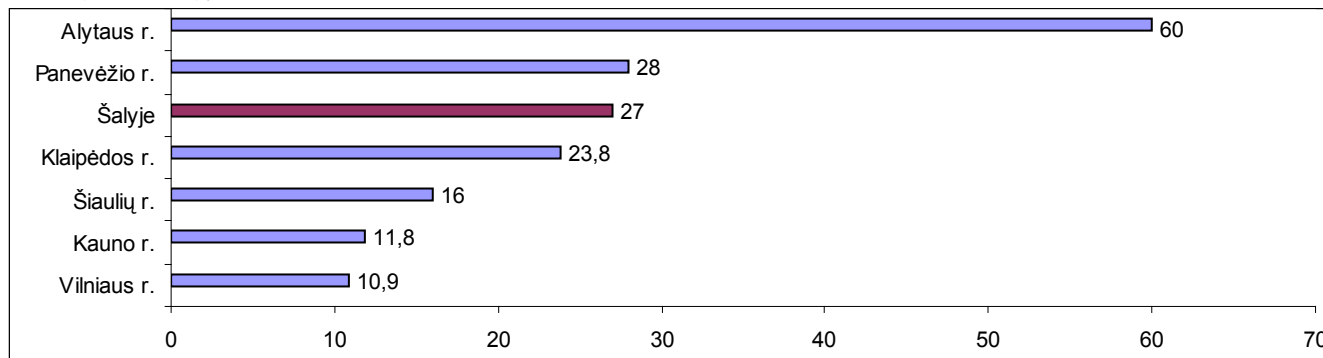

Duomenų šaltinis: AIKOS, savivaldybių švietimo specialistų apklausa

Mokyklų veiklos vertinimas ir įsivertinimas

Nauja švietimo kokybės vadyba, grįsta šiuolaikine įsivertinimo ir vertinimo kultūra, diegiama visuose švietimo lygmenyse. Mokyklose vykstantys procesai analizuojami mokyklos veiklos įsivertinimo būdu ir išorinio mokyklos veiklos vertinimo būdu. Nuo 2007 m. iki 2012 m. liepos 1 d. pagal išorinio vertinimo tvarką šalyje įvertintos 336 bendrojo ugdymo mokyklos (27 proc. savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklų). Keturiuose iš 6 žiedinių savivaldybių išorinio mokyklos veiklos vertinimo būdu įvertintų bendrojo ugdymo mokyklų dalis yra mažesnė nei šalies vidurkis, tik Panevėžio r. ji nežymiai, o Alytaus r. gerokai didesnė nei šalies vidurkis (žr. 8 pav.). Alytaus r. savivaldybėje iš viso yra įvertintos 9 mokyklos, Panevėžio r. – 7, Klaipėdos r. ir Vilniaus r. – po 5, Šiaulių r. ir Kauno r. savivaldybėse įvertinta po 4 bendrojo ugdymo mokyklas.

8 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų, kurių veikla įvertinta pagal išorinio vertinimo tvarką, dalis (proc.) savivaldybėse ir šalyje (2007 m. – 2012 m. I pusm.)

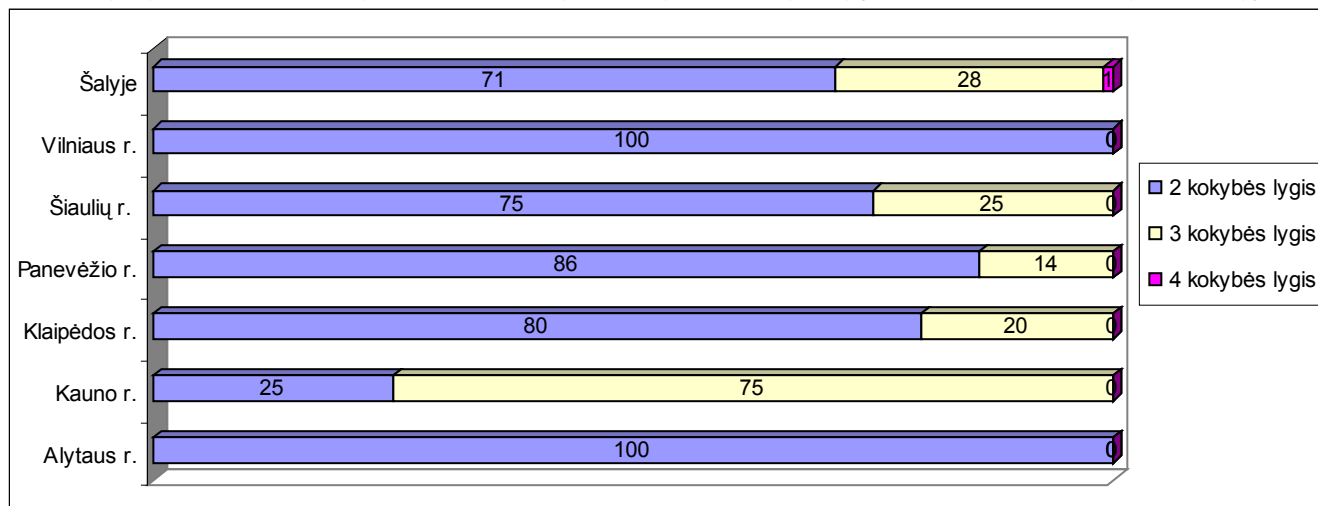
Duomenų šaltinis: NMVA

Nuodugnesnei 2007–2011 m. ir 2012 m. pirmo pusmečio savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklų veiklos išorinio vertinimo rezultatų analizei buvo pasirinktos trys mokyklos veiklos sritys: „Ugdymas ir mokymasis“, „Mokymosi pasiekimai“ ir „Pagalba mokiniui“. Mokyklos veiklos kokybė vertinama pagal penkių veiklos kokybės lygių (N, 1, 2, 3, 4) skalę. Nė vienoje aptariamų savivaldybių bendrojo ugdymo mokykloje minėtosios veiklos sritys nebuvo įvertintos N, 1 ir 4 veiklos kokybės lygiais. Visos vertintos mokyklos atitiko 2 (vertinama kaip tinkama, bet yra ką tobulinti, verta sustiprinti ir išplėtoti) arba 3 (patirtis, kurią verta skleisti pačioje mokykloje) veiklos kokybės lygi.

Veiklos sritis „Ugdymas ir mokymasis“ visose vertintose visų savivaldybių mokyklose įvertinta tik 2 veiklos kokybės lygiu, tuo tarpu vidutiniškai šalyje ši veiklos sritis 2 kokybės lygiu buvo įvertinta 87 proc. vertintų šalies mokyklų.

Kiek geriau yra vertinama mokyklos veiklos sritis „Mokymosi pasiekimai“ (žr. 9 pav.). Nors visose vertintose Alytaus r. ir Vilniaus r. savivaldybių mokyklose ši sritis įvertinta taip pat tik 2 veiklos kokybės lygiu, kitose savivaldybėse yra ir 3 kokybės lygiu įvertintų mokyklų (Kauno r. savivaldybėje – net 75 proc. mokyklų). 4 kokybės lygiu įvertintų mokyklų nėra (šalies vidurkis – tik 1 proc. taip įvertintų mokyklų).

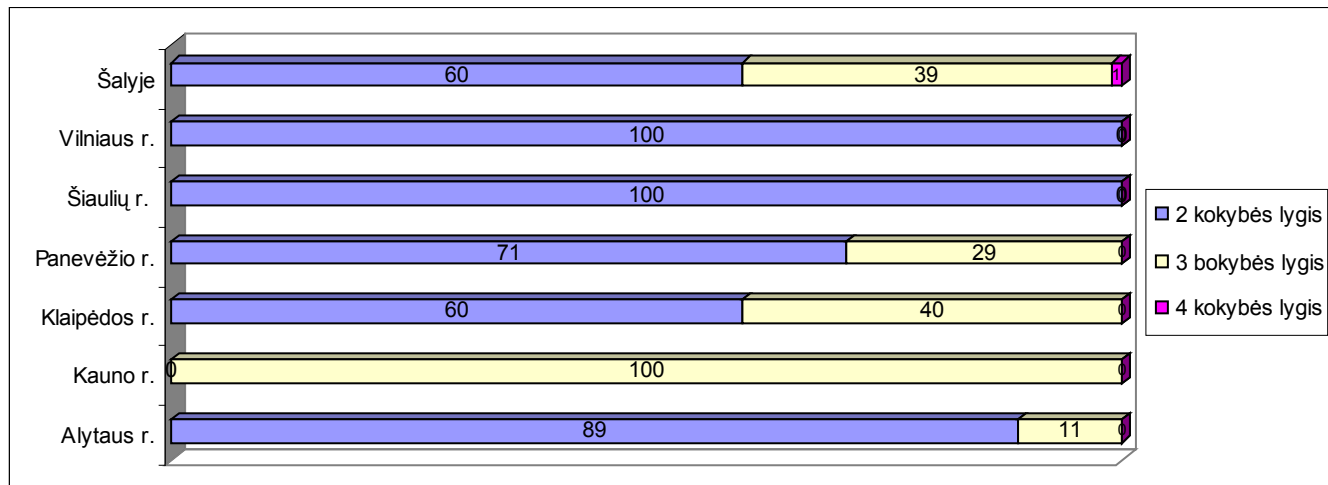
9 pav. Mokyklų veiklos srities „Mokymosi pasiekimai“ įvertinimų veiklos kokybės lygiais dalis (proc.) savivaldybėse ir šalyje

Duomenų šaltinis: NMVA

Veiklos sritis „Pagalba mokiniui“ visose vertintose Šiaulių r. ir Vilniaus r. savivaldybių mokyklose įvertinta 2 veiklos kokybės lygiu, o visose vertintose Kauno r. savivaldybės mokyklose ši sritis įvertinta 3 kokybės lygiu (žr. 10 pav.).

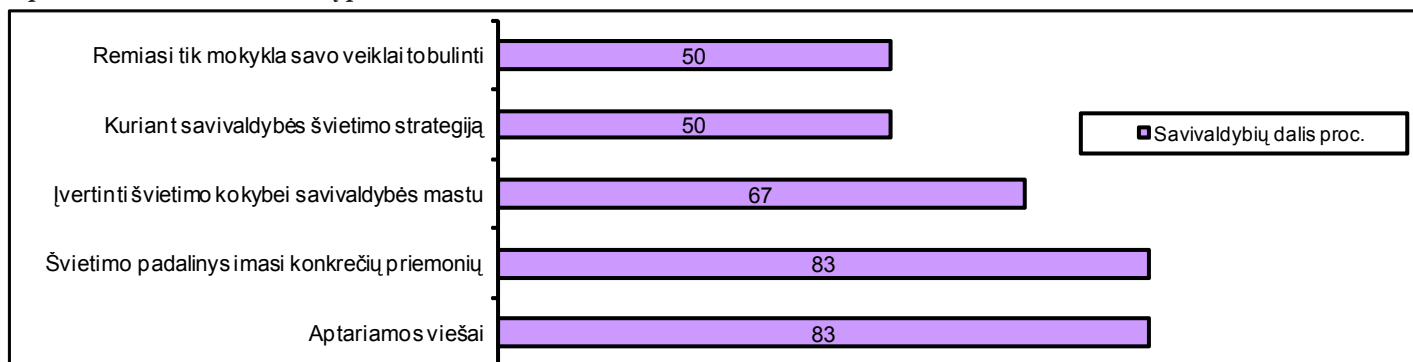
10 pav. Mokyklų veiklos srities „Pagalba mokiniui“ įvertinimų veiklos kokybės lygiais dalis (proc.) savivaldybėse ir šalyje

Duomenų šaltinis: NMVA

Mokyklų veiklos išorinį vertinimą inicijuoja savininko teisės ir pareigas įgyvendinančios institucijos. Savivaldybių administracijų švietimo specialistų apklausos duomenimis, mokyklų parinkimo išoriniam vertinimui motyvai yra panašūs: savivaldybių administracijos parenka mokyklas proporcingai pagal mokyklų tipus; pasisiūlo pati mokykla; mokyklos, dėl kurių veiklos kyla abejonių; mokyklos, kurių bus vertinamas vidurinio ugdymo programos įgyvendinimas. Panevėžio r. savivaldybėje išorinis mokyklų vertinimas vykdomas pagal savivaldybės tarybos sprendimu nustatytą eilės tvarką pradedant nuo didžiausių mokyklų, Vilniaus r. savivaldybėje vienas iš atrankos kriterijų yra mokyklos galimybė deramai reprezentuoti savivaldybę. Išorinio mokyklų vertinimo išvados savivaldybėse aptariamos viešai kaip siektinas ar vengtinas pavyzdys; jomis remiamasi numatant konkrečias priemones vertintos mokyklos veiklai tobulinti; vykdančios savivaldybės lygmens stebėseną; kuriant švietimo strategiją (žr. 11 pav.). Klaipėdos r., Panevėžio r., Šiaulių r. ir Vilniaus r. savivaldybės mokyklų išorinio vertinimo rezultatais remiasi įvertindamos švietimo kokybę savivaldybės mastu. Konkrečias priemones vertintos mokyklos veiklai tobulinti numato penkios savivaldybės. Kauno r., Klaipėdos r., Šiaulių r. savivaldybės išorinio vertinimo informacija remiasi kurdamos savivaldybės švietimo strategiją. Išorinio vertinimo informacija viešai svarstoma penkiose savivaldybėse. Alytaus r. savivaldybėje su išorinio vertinimo informacija dirbama konfidencialiai mokyklos ir švietimo padalinio lygmeniu, vertinimo medžiaga viešai svarstyti neteikiama.

11 pav. Išorinio vertinimo išvadų paskirtis

Duomenų šaltinis: savivaldybių švietimo specialistų apklausa

Savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų apklausos duomenys rodo, kad, siekdami gerinti mokyklų veiklos kokybę, visi specialistai teikia pagalbą mokykloms po išorinio vertinimo: padeda parengti ir įgyvendinti vertintų mokyklų veiklos tobulinimo planus, prižiūri, kaip jie yra vykdomi, derina su švietimo centrais ir siūlo kvalifikacijos tobulinimo kryptis ir formas, organizuoja seminarus, mokymus. Klaipėdos r. savivaldybės administracijos švietimo specialistai organizavo metodines dienas „Kolega – kolegai“, Panevėžio r. savivaldybės administracijos švietimo specialistai padeda mokyklų administracijoms ir sudarytoms darbo grupėms tobulinti vertintų mokyklų strateginius ir metinės veiklos planus, konsultuoja kitais veiklos klausimais.

Be mokyklų savininko teisės ir pareigas įgyvendinančių institucijų inicijuoto mokyklų išorinio vertinimo, švietimo kokybei gerinti pačios mokyklų bendruomenės atlieka mokyklos veiklos įsivertinimą. Įsivertinimo sritis, atlikimo metodiką pasirenka mokyklos taryba, ji analizuoja įsivertinimo duomenis ir priima sprendimus veiklai tobulinti. Mokyklos veiklos įsivertinimas yra viena iš priemonių ugdymo ir mokyklos veiklos kokybei gerinti, kurios svarbą švietimo kokybei užtikrinti savivaldybių administracijų švietimo specialistai vertino aukštesniu balu nei išorinio vertinimo. Mokyklų įsivertinimo duomenimis savivaldybių administracijų švietimo specialistai remiasi įvairiais tikslais: mokyklų veiklos vertinimo analizei atlikti savivaldybės mastu, konsultavimo ir tikslinės pagalbos teikimo tikslais, informacijai apie sunkumus surinkti ir kt. Vilniaus r. savivaldybės administracijos švietimo specialistai pagal mokyklų įsivertinimo duomenis atlieka ugdymo įstaigų veiklos kokybės analizę, parengia išvadas, kurias pristato savivaldybės administracijai ir švietimo įstaigų vadovams.

Geros mokyklos samprata

Išnagrinėjus žiedinių savivaldybių administracijų švietimo specialistų apklausos duomenis galima teigti, kad geros mokyklos sampratos kūrimas yra ateities darbas. Atsakydami į klausimą „Kokios patirties yra sukaupta savivaldybėje svarstant, kuriant geros mokyklos sampratą“, kai kurių savivaldybių švietimo specialistai nurodė, kad geros mokyklos samprata priklauso nuo brandos egzaminų ir pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo

rezultatų, mokinių tolesnio mokymosi pasirinkimų, ugdymo aplinkos atnaujinimo. Vilniaus r. ir Kauno r. savivaldybių administracijų švietimo specialistai linkę manyti, kad geros mokyklos sampratą galima sieti su mokyklų dalyvavimu nacionaliniuose ir tarptautiniuose projektuose, metodinių darbų parodose. Vilniaus r. savivaldybės mokyklų bendruomenės susibūrė į kūrybines grupes ir kuria modelį „Efektyvus mokyklos valdymas dėl geresnės ugdymo kokybės“. Šiaulių r. savivaldybės administracijos švietimo specialistai nurodė, kad geros mokyklos samprata siejama su fiziniu ir psichologiniu bendruomenės narių saugumu, ugdymo turinio pritaikymu įvairių gebėjimų ir poreikių mokiniams.

Veiksmingos kokybės užtikrinimo priemonės

Aptariamų savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistai taiko įvairias priemones kokybei užtikrinti. Alytaus r. savivaldybės administracijos švietimo specialistai nurodė, kad kokybę užtikrinti padeda mokyklų vadovų konsultavimas ir orientavimasis į asmeninę vadovų atsakomybę. Kauno r. savivaldybės administracijos švietimo specialistai pažymėjo, kad teigiamų rezultatų duoda metodinių dienų organizavimas ir mokyklų vizitavimas. Klaipėdos r. savivaldybėje kasmet atliekama švietimo stebėsenos rodiklių lyginamoji analizė, mokyklų veiklos kokybės įsivertinimas ir išorinis vertinimas – tai priemonės, padedančios užtikrinti švietimo kokybę. Vilniaus r. savivaldybės administracijos švietimo specialistai teigė, kad rezultatų buvo šios kokybės užtikrinimo priemonės: įvairių dalykų mokytojų, krašto mokyklų vadovų praktiniai seminarai, atviros pamokos, metodinių darbų parodos, vertingos darbo patirties sklaida, problemų išsiaiškinimas ir būdų joms spręsti pasirinkimas. Panevėžio r. savivaldybės mokyklose į pamokų stebėjimą ir vertinimą įtraukiami mokytojai, dalyvaujantys šalies išorinio vertinimo komandose, Šiaulių r. savivaldybės administracijos švietimo padalinys vykdė bendrojo ugdymo mokyklų patikrą „Ugdymo turinio ir mokymosi aplinkos pritaikymas mokinių specialiesiems poreikiams tenkinti“ ir jos metu stebėjo mokytojų darbą su specialiujų poreikių mokiniiais pamokose. Panevėžio r. ir Šiaulių r. savivaldybių švietimo specialistai teigė, kad kokybę užtikrinti labai padeda mokytojų pamokų stebėjimas.

Pasiekimai

Apklausoje metu keturių iš šešių aptariamų savivaldybių administracijų švietimo specialistai teigė, kad valstybinių brandos egzaminų organizavimas ir vykdymas yra labai svarbus švietimo kokybei savivaldybėje užtikrinti, o dviejų savivaldybių administracijų švietimo specialistai – kad svarbus. Dėl pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo (toliau – PUPP) organizavimo ir vykdymo svarbos kokybei užtikrinti savivaldybių administracijų švietimo specialistų nuomonės nesutapo: dviejų savivaldybių administracijų švietimo specialistai nurodė, kad jų veikla pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo organizavimo ir vykdymo srityje yra labai svarbi, trijų – kad svarbi, vienos – kad nelabai svarbi.

Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo rezultatai

Visų žiedinių savivaldybių mokyklų 10 (II gimnazijos) klasėse yra mokoma lietuvių gimtąja kalba, o Vilniaus r. savivaldybės mokyklose – ir lenkų bei rusų gimtosiomis kalbomis. Aptariamų savivaldybių mokyklų (be suaugusiųjų programas įgyvendinančių mokyklų ar klasių) mokinių 2012 m. pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų rezultatai pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė. PUPP rezultatai

Savivaldybė	Dalyvavusių PUPP mokinių skaičius	Sėkmingai PUPP dalyvavusių mokinių dalis (proc.)		
		Įvertintų 4–10 balų	Įvertintų 7–10 balų	Įvertintų 9–10 balų
Lietuvių (gimtoji) kalba (raštu)				
Alytaus r.	166	95,2	42,2	13,3
Kauno r.	759	95,9	53,4	14,4
Klaipėdos r.	333	97,9	53,2	18,0
Panevėžio r.	253	90,9	40,3	12,3
Šiaulių r.	311	96,1	47,3	9,7
Vilniaus r.	275	92,7	35,3	7,6
Tautinių mažumų (gimtoji) kalba (raštu)				
Vilniaus r. (lenkų kalba)	322	99,7	73,0	32,6
Vilniaus r. (rusų kalba)	12	100,00	41,7	8,3
Matematika (mokoma lietuvių kalba)				
Alytaus r.	166	80,7	28,9	9,0
Kauno r.	760	90,5	48,3	24,1
Klaipėdos r.	333	90,7	41,1	12,6
Panevėžio r.	252	79,8	25,4	11,1
Šiaulių r.	311	93,6	42,4	18,3
Vilniaus r.	274	88,7	38,0	13,5
Matematika (mokoma tautinių mažumų kalba)				
Vilniaus r. (mokoma lenkų kalba)	321	95,3	41,1	15,3
Vilniaus r. (mokoma rusų kalba)	12	100,00	5,0	16,7

Duomenų šaltinis: NEC

Klaipėdos r. savivaldybės mokyklų lietuvių gimtosios kalbos pasiekimų patikrinimo darbų 4–10 balų įvertinimus gavusių mokinių dalis yra didesnė už šalies (97,2 proc.) 0,7 proc. punkto, o 9–10 balų įvertinimus gavusių mokinių dalis už šalies (15,6 proc.) yra didesnė 2,4 proc. punkto.

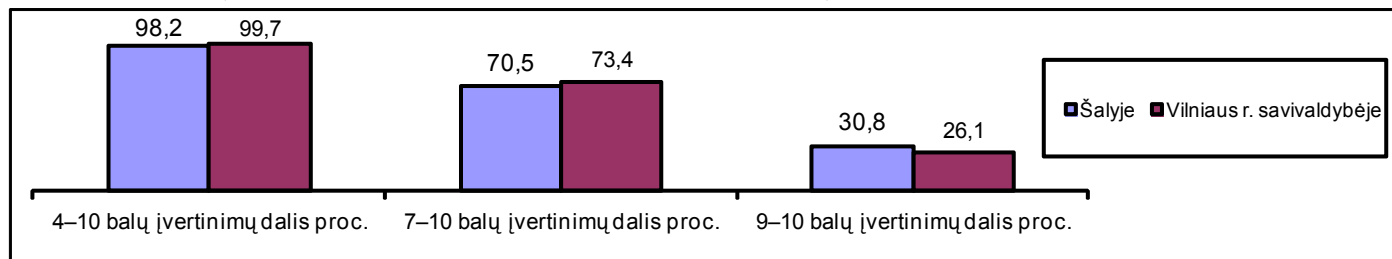
Vilniaus r. savivaldybės mokyklų lenkų ir rusų gimtųjų kalbų pasiekimų patikrinimo darbų 4–10 balų įvertinimus gavusių mokinių dalys yra didesnės už šalies (99,3 ir 98,8 proc.), tačiau lenkų gimtosios kalbos pasiekimų patikrinimo darbų 9–10 balų įvertinimus gavusių mokinių dalis yra 3 proc. punktais mažesnė už šalies (35,6 proc.), o rusų gimtosios kalbos pasiekimų patikrinimo darbų 9–10 balų įvertinimus gavusių mokinių dalis yra 24,8 proc. punkto mažesnė už šalies (33,1 proc.).

Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių rajonų savivaldybių mokyklų matematikos (mokoma lietuvių k.) pasiekimų patikrinimo darbų 4–10 balų įvertinimus gavusių mokinių dalys yra didesnės už šalies (89,7 proc.), tačiau tik Kauno r. savivaldybės mokyklų matematikos pasiekimų patikrinimo darbų 9–10 balų įvertinimus gavusių mokinių dalis yra 2,1 proc. punkto didesnė už šalies (22,0 proc.).

Vilniaus r. savivaldybės mokyklų matematikos (mokoma lenkų ir rusų k.) pasiekimų patikrinimo darbų 4–10 balų įvertinimus gavusių mokinių dalys yra didesnės už šalies (87,1 ir 94,4 proc.), tačiau matematikos (mokoma lenkų k.) pasiekimų patikrinimo darbų 9–10 balų įvertinimus gavusių mokinių dalis yra 0,7 proc. punkto mažesnė už šalies (16,0 proc.), o klasių, kuriose mokoma rusų k., – 8,3 proc. punkto mažesnė už šalies (25,0 proc.).

Vilniaus r. savivaldybės mokyklų mokinių lietuvių valstybinės kalbos (raštu) pasiekimų rezultatai pateikti 12 pav.

12 pav. Lietuvių valstybinės kalbos pasiekimų patikrinimo rezultatų pasiskirstymas (proc.)

Duomenų šaltinis: NEC

Valstybinių brandos egzaminų rezultatai

Visų žiedinių savivaldybių mokyklų 12 (IV gimnazijos) klasėse yra mokoma lietuvių gimtąja kalba, o Vilniaus r. savivaldybės mokyklose – ir lenkų bei rusų gimtosiomis kalbomis. Visų šešių savivaldybių mokyklų (be suaugusiųjų programas įgyvendinančių mokyklų ar klasių) 2012 m. abiturientų valstybinių brandos egzaminų rezultatai pateikti 4 lentelėje. Lyginant išlaikiusių valstybinį brandos egzaminą mokinių skaičių su visų abiturientų skaičiumi galima sužinoti ir mokinių požiūrį į brandos egzaminą, ir tai, ar nėra ribojama mokinių galimybė laikyti valstybinį brandos egzaminą.

4 lentelė. Savivaldybių mokyklų abiturientų, išlaikiusių valstybinius brandos egzaminus, dalis (proc.), lyginant su abiturientų skaičiumi

Savivaldybė	Abiturientų skaičius	Valstybinį egzaminą išlaikiusiųjų dalis		
		1–100 balų	50–100 balų	75–100 balų
Lietuvių kalbos (gimtosios)				
Alytaus r.	153	61,4	30,1	12,4
Kauno r.	644	79,4	39,1	20,1
Klaipėdos r.	338	76,0	35,5	18,0
Panevėžio r.	227	63,0	20,7	8,4
Šiaulių r.	309	65,6	24,9	10,0
Vilniaus r.	555	42,6	18,9	7,8
Istorijos				
Alytaus r.	153	64,1	22,9	11,1
Kauno r.	676	48,5	16,4	9,3
Klaipėdos r.	338	46,4	18,9	8,6
Panevėžio r.	227	51,1	17,6	4,8
Šiaulių r.	309	38,2	11,7	5,5
Vilniaus r.	609	45,0	14,9	6,9
Matematikos				
Alytaus r.	153	49,7	9,2	3,9
Kauno r.	644	54,0	18,2	8,4
Klaipėdos r.	338	45,9	13,9	7,1
Panevėžio r.	227	55,9	9,3	3,5
Šiaulių r.	309	38,5	12,3	3,9
Vilniaus r.	555	34,8	6,7	2,5
Anglų kalbos (užsienio)				
Alytaus r.	153	35,9	7,2	1,3
Kauno r.	676	52,8	26,8	14,3
Klaipėdos r.	338	54,1	21,3	8,6
Panevėžio r.	227	37,0	11,0	4,0
Šiaulių r.	309	34,3	15,2	7,4
Vilniaus r.	568	27,6	9,0	3,5
Biologijos				
Alytaus r.	153	30,7	6,5	2,6
Kauno r.	644	25,2	8,2	4,7
Klaipėdos r.	338	16,6	4,4	2,4
Panevėžio r.	227	31,7	5,7	2,2
Šiaulių r.	309	23,0	6,5	2,6
Vilniaus r.	555	13,7	3,1	0,5

Duomenų šaltinis: NEC

Lyginant savivaldybių mokyklų abiturientų 5 valstybinių brandos egzaminų darbų, įvertintų 75–100 balų, dalis matyti, kad pagal 4 egzaminų (be istorijos) rezultatus pirmąją Kauno r. savivaldybės mokyklos. Vilniaus r. savivaldybės mokyklų 49,1 proc. abiturientų (lyginant su visų abiturientų skaičiumi) išlaikė valstybinį lietuvių (valstybinės) kalbos egzaminą, ketvirtadalio mokinių valstybinio brandos egzamino darbai įvertinti 50–100 balų. Konkretaus egzamino išlaikymo sėkmingumą (žr. 5 lentelę) rodo egzaminą išlaikiusių abiturientų dalis, lyginant su egzaminą laikyti pasirinkusių abiturientų skaičiumi.

5 lentelė. Savivaldybių mokyklų abiturientų, išlaikiusių valstybinius brandos egzaminus, dalis (proc.), lyginant su laikiusių egzaminą skaičiumi

Savivaldybė	Laikiusiųjų egzaminą skaičius	Valstybinį egzaminą išlaikiusiųjų dalis		
		1–100 balų	50–100 balų	75–100 balų
Lietuvių kalbos (gimtosios)				
Alytaus r.	97	96,9	47,4	19,6
Kauno r.	577	93,1	45,8	23,6
Klaipėdos r.	278	92,4	43,2	21,9
Panevėžio r.	161	88,8	29,2	11,8
Šiaulių r.	196	89,3	39,3	15,8
Vilniaus r.	155	91,6	40,6	16,8
Istorijos				
Alytaus r.	101	97,0	34,7	16,8
Kauno r.	332	98,8	33,4	19,0
Klaipėdos r.	159	98,7	40,3	18,2
Panevėžio r.	117	99,1	34,2	9,4
Šiaulių r.	120	98,3	30,0	14,2
Vilniaus r.	276	99,3	33,0	15,2
Matematika				
Alytaus r.	82	92,7	17,1	7,3
Kauno r.	403	90,6	30,5	14,1
Klaipėdos r.	162	95,7	29,0	14,8
Panevėžio r.	140	90,7	15,0	5,7
Šiaulių r.	124	98,4	30,6	9,7
Vilniaus r.	240	93,3	17,9	6,7
Anglų kalbos (užsienio)				
Alytaus r.	55	100,0	20,0	3,6
Kauno r.	358	99,7	50,6	27,1
Klaipėdos r.	184	99,5	39,1	15,8
Panevėžio r.	84	100,0	29,8	10,7
Šiaulių r.	106	100,0	44,3	21,7
Vilniaus r.	157	100,0	32,5	12,7
Biologijos				
Alytaus r.	51	92,2	19,6	7,8
Kauno r.	165	98,2	32,1	18,2
Klaipėdos r.	56	100,0	26,8	14,3
Panevėžio r.	76	100,0	18,1	6,6
Šiaulių r.	73	97,3	27,4	11,0
Vilniaus r.	78	97,4	21,8	3,8

Duomenų šaltinis: NEC

Lyginant savivaldybių mokyklų abiturientų, išlaikiusių lietuvių gimtosios ir anglų (užsienio) kalbų valstybinius brandos egzaminus, dalis matyti, kad geriau abiturientai laikė anglų kalbos (užsienio) valstybinį brandos egzaminą. Lyginant savivaldybių mokyklų abiturientų 5 valstybinių brandos egzaminų darbų, įvertintų 75–100 balų, dalis matyti, kad pagal 4 egzaminų (be matematikos) rezultatus pirmąją Kauno r. savivaldybės mokyklos. Iš visų Vilniaus r. savivaldybės mokyklų mokinių, laikiusių lietuvių valstybinės kalbos valstybinį brandos egzaminą, 96,3 proc. jį išlaikė, arti pusės iš jų darbai buvo įvertinti 50–100 ir ketvirtadalio – 75–100 balų.

Stojimo į aukštąsias mokyklas ir profesinio mokymo įstaigas rezultatai

6 lentelėje pateikti savivaldybių mokyklų (be suaugusiųjų mokyklų, centrų, klasių) abiturientų stojimo į aukštąsias mokyklas rezultatai.

6 lentelė. Savivaldybių mokyklų abiturientų, įstojusių į aukštąsias mokyklas, dalis (proc.), lyginant su įgijusiųjų vidurinį išsilavinimą skaičiumi

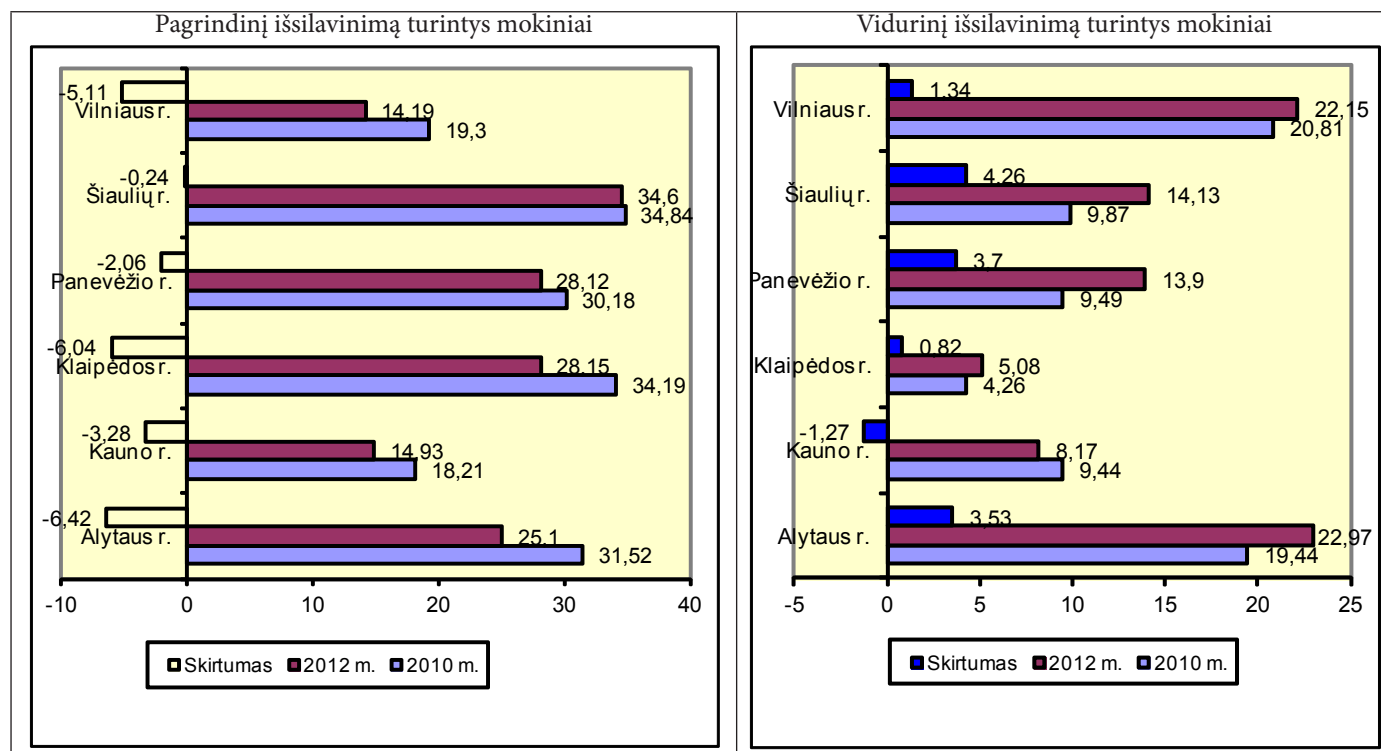
Savivaldybė	2012 m. vidurinį išsilavinimą įgijusių mokinių skaičius	2012 m. laidos abiturientų, įstojusių į Lietuvos aukštąsias mokyklas, dalis (proc.)	2012 m. laidos abiturientų, įstojusių į Lietuvos universitetus, dalis (proc.)	2012 metų laidos abiturientų, įstojusių į Lietuvos kolegijas, dalis (proc.)
Alytaus r.	148	63,51	31,08	32,43
Kauno r.	649	71,03	46,07	24,96
Klaipėdos r.	315	65,72	36,83	28,89
Panevėžio r.	223	63,23	19,73	43,50
Šiaulių r.	283	61,49	30,04	31,45
Vilniaus r.	614	57,82	34,20	23,62

Duomenų šaltinis: LAMA BPO

Nuo 57,82 (Vilniaus r.) iki 71,03 (Kauno r.) proc. 2012 m. laidos visų savivaldybių mokyklų abiturientų įstojo į Lietuvos aukštąsias mokyklas. Didžiausia dalis 2012 m. laidos abiturientų, įstojusių į Lietuvos universitetus – 46,07 proc. – yra iš Kauno r. savivaldybės mokyklų, o į Lietuvos kolegijas – 43,50 proc. – iš Panevėžio r. savivaldybės mokyklų.

Mokinių stojimo į profesinio mokymo įstaigas 2010 ir 2012 m. rezultatai pateikti 13 pav.

13 pav. Savivaldybių mokyklų mokinių, įgijusių pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą, 2010 ir 2012 m. įstojusių į profesinio mokymo įstaigas, dalis (proc.), lyginant su įgijusiųjų vidurinį išsilavinimą skaičiumi

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Savivaldybių mokyklų vidurinį išsilavinimą turinčių mokinių, 2010 ir 2012 m. įstojusių į profesinio mokymo įstaigas, dalys yra didžiausios Alytaus r. ir Vilniaus r. savivaldybėse (2010 m. viršijo kitų savivaldybių vidurkį daugiau kaip po 2 kartus), o mažiausia – Klaipėdos r. savivaldybėje. Pagrindinį išsilavinimą turinčių mokinių, 2010 ir 2012 m. įstojusių į profesinio mokymo įstaigas, dalys yra didžiausios Alytaus r., Klaipėdos r., Panevėžio r. ir Šiaulių r. savivaldybėse, o mažiausios – 2010 m. Kauno r., 2012 m. Vilniaus r. savivaldybėse.

Lyginant visų šešių savivaldybių mokyklų vidurinį išsilavinimą turinčių mokinių, 2010 ir 2012 m. įstojusių į profesinio mokymo įstaigas, dalis matyti, kad jos didėja (išskyrus Kauno r.), o pagrindinį išsilavinimą turinčių mokinių – mažėja.

Išvados

Žiedinių savivaldybių administracijų švietimo specialistai reikšminga veikla siekiant švietimo kokybės laiko ir praktiškai taiko konsultavimą, mokyklų veiklos priežiūrą, mokyklų vadovų ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimą, švietimo būklės tyrimus, apžvalgas, mokinių pasiekimų tyrimus, mokyklos veiklos įsivertinimą, išorinį vertinimą, švietimo stebėseną.

Visos savivaldybės iš visų švietimo stebėsenos rodiklių daugiausiai dėmesio skiria švietimo aprūpinimo ir organizavimo grupės rodikliams, mažiau – mokymo ir mokymosi procesų, švietimo pasekmių grupių rodikliams.

Švietimo kokybei vertinti savivaldybės inicijuoja mokyklų išorinį vertinimą, taikydamos įvairius mokyklų atrankos kriterijus, tačiau prioritetą teikia mokyklos veiklos įsivertinimui.

Savivaldybėse pagal išorinio vertinimo tvarką įvertintų mokyklų dalys yra skirtingos. Daugiau nei pusė mokyklų įvertinta tik vienoje savivaldybėje, keturiose (iš 6) įvertintų mokyklų dalis nesiekia šalies vidurkio.

Švietimo kokybė visose savivaldybėse vertinama pagal pakankamai informatyvų mokymosi rezultatų rodiklį, kurį galima skaičiuoti dvejopai – išlaikiusiųjų abiturientų skaičių lyginti su laikiusiųjų egzaminą arba su visų abiturientų skaičiumi.

Švietimo pasekmių rodiklį renkant informaciją apie švietimo būklę savivaldybės vertina kaip mažai reikšmingą, tačiau tokio pobūdžio statistinė informacija yra renkama, pagal ją siekiama nustatyti tendencijas.

Žiedinių savivaldybių administracijų švietimo specialistų vykdoma įvairiapusė veikla yra orientuota į švietimo kokybės gerinimą ir rodo kiekvienos savivaldybės pastangas sukurti geros mokyklos ir ugdymo kokybės sampratą.